

Artuklular, Kudüs ve Mardin Ruhları Kardeş Şehirler

Kudüs, adıyla müsemma bir şehir, "mukaddes şehir". Bu kudsiyet şimdi siyonist zulümle baskılanmaya çalışıl-sa da, eski şehir halen her taşıyla kutsal olduğunu fısıldıyor sokaklarında gezenlere. Yalnız kendisi fısıldamıyor, aynı zamanda ruhundan ilham verdiği kardeş şehirlere de fısıldatıyor bunu. Bu şehirlerden biri de, belki en çok fısıldayanı, ilhamını olduğu kadar ruhunu da mimarisini de Kudüs'ten alan Mardin.

Her iki şehri de görme bahtıyarlığına erişmiş herkesin ilk dikkatini çeken, iki şehrin birbirine benzerliğidir. Bu benzerliğin rastlantısal olmadığı hemen fark edilir. Modern popülist tarih ve turizm ilişkisi ve bir şehrin tarihini ne kadar eskiye dayandırır-sak o kadar etkili olur yanığı uzun yıllar Kudüs-Mardin ilişkisinin ıskalanmasına, göz ardı edilmesine yol açmıştır. Öyle ki, şehrin Artuklu geçmişi bilinmesine rağmen Artuk Bey'in Kudüs valiliği çok dillendirilmemiştir. Bununla birlikte Mardin'i bir şehir yapan ve bugünkü kadim şehir kimliğini kazandıran asıl hikâye de Artuk Bey'in Kudüs valisi olmasıyla ilişkilidir.

Artuk Bey, kendisine bağlı Türkmenlerle birlikte Alp Arslan komutasında Anadolu'ya gelen Türkmen beylerinden biridir. Tam adı Artuk bin Eksük'tür. Sultan Alparslan ve sonrasında tabii olduğu Sultan Melikşah dönemlerinde farklı görevlerde bulunan Artuk Bey, Alparslan'ın oğlu Tutuş tarafından Kudüs'e vali tayin edilir.

1085 tarihinden vefat ettiği 1091 tarihine kadar Kudüs Artuk Bey tarafından yönetilir. Artuk Bey'in daha önce başka valilikleri olsa da şehir kimliği bağlamında yönettiği ilk şehir Kudüs'tür diyebiliriz. Öyle anlaşılıyor ki; Kudüs Orta Asya bozkırlarından gelen Artuk Bey ve ailesini, şehirli kimliği ile yeniden şekillendirmiştir. Artuk Bey'in kabrinin Kudüs'te olduğuna dair güçlü veriler bulunmaktadır. Kendisinin vefatının ardından oğulları Sökmen ve İlgazi Kudüs'ü yönetir. Hem Artuk Bey hem de oğulları döneminde Fatimiler şehri Artuklulardan almak için yoğun girişimlerde bulunurlar. Tüm bu süreçte Artuklu ailesinin şehirle ilişkisini kuvvetlendiren manevi bir bağ olduğu anlaşılıyor. Bu bağa rağmen 1098'de Bilad-ı Şam'da dengele-

rin değişmesiyle Fatimiler şehri Artuklulardan alırlar. Şehir sadece bir yıl sonra 1099'da Haçlıların eline geçer.

Bundan sonra Artuk Beyin iki oğlu ve onların oğulları bir yandan kendilerine yeni yönetim alanları oluştururken diğer

oldukları 200 yılı aşkın sürede Mardin'i bütün yönleriyle bir İslam şehrine dönüştürebilecek imar faaliyetleri yürütmüşlerdir. Bunu yaparken uzun yıllar yönettikleri ve kendilerini gönülden bağlı hissettikleri ve zihinlerinden şehir kavramıyla özdeşleşen Kudüs'ü örnek almışlardır. Hem mimari hem sosyoloji hem de ruh açısından Kudüs'e benzeyen bir şehir inşa ve imar etmişlerdir. Bugün Mardin'in hem mimari açıdan hem de farklılıkların birlikteliği açısından sosyolojik olarak Kudüs'e benziyor olması bir rastlantı değil aksine Artukluların bilinçli bir girişimidir. Artuklular bir yandan Haçlıların eline geçen Kudüs'ü işgalden kurtarmaya çalışırken diğer yandan Kudüs'e olan özlemlerini Kudüs'e benzeyen bir şehir imar ederek telafi etmeye çalışmışlardır adeta.

Kısacası, Mardin Artukluların başkenti olarak bir şehre dönüşürken şehir mimarisini, sosyolojisini, ilhamını, Hz. Adem'in Mescid-i Aksa'yı inşasıyla mukaddes bir beldeye dönüşen Kudüs'ten almıştır.

Tüm bu anlatının fenomolojik bir kanıtı olarak, Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencilerinin hazırladığı şu 3 dakikalık videoyu izleyebilirsiniz.

İbrahim Özcoşar

yandan Haçlılarla yoğun bir mücadeleye girişirler. Bu süreçte Artuklu beylerinin yönetim merkezine dönüştürdüğü başlıca şehirlerden biri de Mardin'dir. Şehir, Artuk Bey'in oğlu Sökmen tarafından 1102 yılında alınır ve oğlu İbrahim'in yönetimine verilir. 1106 yılında Artuk Bey'in diğer oğlu Necmeddin İlgazi tarafından Mardin, Artukluların yönetim merkezi olarak başkente dönüşür.

Artuklu başkenti olarak Mardin'de meydana gelen en önemli değişiklik, 4. yüzyıldan itibaren bir kale, bazen köy ve kasaba olarak kaynaklarda adı geçen yerleşim yerinin tam anlamıyla bir şehre dönüştürülmüş olmasıdır. Artuklular, Mardin'e hâkim

